

ELS NOUS HEROIS LITERARIS

Tirant lo Negre

L'ambient era tediós, i van arribar ells i van començar a repartir estopa: tot cap per avall. La novel·la ha reviscolat i els lectors també, sota el signe negre.

Miquel Alberola

Uns asseguren que és per la crisi social; d'altres, pel buit temàtic que ens assola; alguns, perquè és un gènere fàcil que connecta millor amb el públic... La cosa és que la sèrie negra novel·lada —intriga, lladres i serenos, policíaca... no hi entrarem— ha experimentat un augment de producció i consum inhabituals en la indústria del llibre català.

Va ser primer Rafael Tasis, autor de *La Bíblia valenciana* (1935) i *Un Sintaxi breu i canó retallat*.

crim al Paralelo (1960), que va iniciar la sèrie en la nostra llengua. Després, Manuel de Pedrolo, amb la creació i la direcció de la col·lecció «La cua de palla» (1963), ha contribuït a la confecció d'una infraestructura del gènere important. Més posteriorment, és a dir, ara mateix, el col·lectiu Ofèlia Dracs, Antoni Serra, Maria Antònia Oliver, Ferran Torrent, Jaume Fuster, Josep Lluís Seguí, Xavier Borràs, Jose M. Palau, Manuel Joan i Arinyó, Joaquim Carbó... han assegurat la continuïtat de l'espècie.

Negra i consolidada, la narració equacional (*A busca els serveis de B per tal que esbrine X*) ens ha donat als consumidors de la literatura en català l'aparició d'uns *Tirants* nous amb problemes vinculats a l'actualitat i la problemàtica d'un segle a punt de cobrar la pensió de jubilàndia.

Nosaltres hem volgut fer una aproximació, un retrat d'aquests nous herois, sense pretensions de paradigma, triant-ne aquells que han fet presència en més d'una història. Repetir-se és existir, és a dir, la continuïtat implica una consolidació dels personatges i, de rebot, de la sèrie. Si per a la mostra hem triat Toni Butxana (Ferran Torrent), Celso Mosquero (Antoni Serra), Lluís Arquer (Jaume Fuster), i Lònia Guiu (Maria A. Oliver), és perquè, a més de tenir continuïtat, cadascun habita un país de la cultura que som. Quant a Lònia, el seu cas té el fonament en la innovació que suposa la irrupció d'una detectiva en un món on les dones només fan de cambres, putes i mataharis.

Per a l'elaboració d'aquest encàrrec havíem d'activar necessàriament els mecanismes inherents a la professió de perdiguer. Joc brut és l'únic idioma comprensible en un engranatge *by night* d'incògnits, tossuts, maleducats, detalls, dies grisos, plugim pertinax, ambients tibants, ampolles de destil·lats, diners fàcils, lumpencatalanat, sintaxi breu i canó retallat. La història, si no ha estat, hauria pogut ser així.

—L'encenedor roig i el rellotge a la dreta: ets Paco Boixader...

El contestador automàtic de Toni Butxana havia enregistrat el meu missat-

NOVETATS EN LLIBRES

VERINOSA LLENGUA

Xavier Pericay i Ferran Toutain
Pròleg de Joan Ferraté

Un llibre polèmic que critica radicalment les tesis oficials sobre el model de llengua que s'ha d'usar als mitjans de comunicació.

EDITORIAL EMPÚRIES

XICALLA

Llengua/2on EGB
Maluy Benet

Llibre de valencià pensat per als xiquets d'avui, amb plantejaments pedagògics actuals. Aprovat per la Generalitat valenciana. Amb una Proposta Didàctica per al mestre.

BARCANOVA

CARMÍ VORA ELS LLAVIS

Vicent Berenguer
Col·lecció Papers Inicials, S

FEDERACIÓ D'ENTITATS CULTURALS DEL PAÍS VALENCIÀ

MORIR QUAN CAL

Miquel Àngel Riera
El Cangur 93, 192 pàgs.

Aquest llibre consagra Miquel Àngel Riera com a novel·lista i constitueix una de les seves obres més colpidores.

EDICIONS 62

ES MOLT SENZILL, DIGUEU-LI CATALUNYYA

Josep Guja
3a edició

L'autor, un català del sud, com ell s'anomena, diu les coses pel seu nom, i ens fa una proposta que trenca amb el vell catalanisme regionalista.

EL LLAMP

T'ESTIMO, MARTA

Isabel-Clara Simó
216 pàgs. Les Ales Esteses, 32

Una estranya relació pare-filla conduirà els protagonistes de la novel·la a una permanent tensió i finalment a la ruptura.

EDICIONS DE LA MAGRANA

DICCIONARI CASTELLÀ-CATALÀ

Els diccionaris de l'Enciclopèdia. De venda en llibreries.

ENCICLOPÈDIA CATALANA

L'ESCLETXA

Renada-Laura Portet
Pòrtic de Francesc Ferrer i Gironés
Col·lecció «L'Aplec», 176 p.

Novel·la finalista al Sant Jordi 1983 que ens parla de la situació angoixant del català al Nord.

EL LLAMP

CONFIDENCIAL

Beatriu Civera
Col·lecció Literària, núm. 6

La Recuperació d'una veu important de la nostra narrativa.

GREGAL LLIBRES

MARTÍ LUTER. VALORACIÓ ACTUAL DE LA REFORMA

Joan Busquets
Premi Carles Rahola d'assaig 1984

CURIAL EDICIONS CATALANES

ge. Si hi havia diners pel mig, ell seria puntual a la cita.

—Així és. Anem al negoci.

—Primer quant i després què.

—Tinc entès que la teua economia és àmpliament reduïda, —vaig afegir.

—¿I...? —Féu Butxana.

—Vull una radiografia comportamental de Celso Mosqueiro.

—Ara viu a Lisboa...

—Avui arriba a Barcelona. Aquesta és l'adreça.

Quedarem per retrobar-nos quinze dies després. Jo jugava brut. Havia encarregat a Mosqueiro la mateixa faena, però de Lluís Arquer; a Lluís Arquer, igual de Lònia Guiu; a Lònia, idèntic de Butxana. Podia ser divertit: qui té la informació té el poder.

Transcorregut el termini, m'arribaren els informes a través de missatgers d'Internacional Courier. Butxana s'hi retardava. Després sabia per què.

El retrat que Lluís Arquer va enviar-me de Lònia Guiu, protagonista de l'*Estudi en lila* de Maria Antònia Oliver, era concís com el xec que jo li he fet arribar. «Lònia Guiu —indica Arquer— és baleàrica, però viu a Barcelona de fa alguns anys. Va iniciar-se en el camp de la investigació en una empresa d'informes comercials i confidencials en què va treballar. Actualment regenta un despatx bastant modest —un wàter i dues taules—, on fa de detectiva, junt amb un ajudant (Quim), al qual diu «soci» perquè li fa gràcia, però en realitat és un llogat. És feminista i no fuma. La clientela és femenina (una antiquària, una mare que ha perdut la filla).

Ella considera que els homes tenim pa a l'ull i que sempre aprofitem el mínim detall per mostrar el nostre sentit de prepotència. Sobretot, la irrita la poca discreció dels mascles, i en ocasions blasma suspensivament, és a dir, mai no acaba de dir l'exabrupte. És una dona avesada als negocis i a donar ordres, i, per tant, no tolera que li'n donin. És tracta, fonamentalment, d'una al·lota llesta, que no sap distingir un Dos Cavalls d'un Porsche, però, això sí, és una experta al volant. Aquí s'acaba el duro. Pel preu que has pagat, no t'hauria d'haver contat ni la meitat. Com que tens una veu simpàtica, et diré que la Lònia té pànic de les armes i està investigant Toni Butxana. Això, gratis. T'he donat prou claus perquè descobreixis més coses».

Celso Mosqueiro fou idènticament breu. Els professionals no perden el temps. «Lluís Arquer treballa a imitació del detectiu Lew Archer de Ross

LLIBRERIA TRES I QUATRE

Pérez Bayer, 11. Tel. 352 91 10. 46002-València

MacDonald. Fill de funcionari municipal, el protagonista de *Les claus de vidre* de Jaume Fuster, no va acabar la carrera de dret, i va connectar amb la delinqüència barcelonina a través de l'ofici. Primer treballava en una empresa de venda a crèdit on havia d'investigar la solvència dels clients; i després, llogat per un advocat, va investigar sobre els casos que el lletrat defensava. Ideològicament, és roig, esquerrà. Va tenir problemes per fer-se la llicència de detectiu a causa d'es-

na és un dels més atractius per a una feminista. «Butxana no és un detectiu, és un protector de delinqüents que no ha encaixat el fracàs del matrimoni. Té una obsessiva preocupació per la forma física, ¿narcissisme? Va rebre la seva formació cultural de les màquines de jocs i escurabutxaques dels barris perifèrics: d'aquí, la seva intuïció. No té un duro, és poc analista i no vol inflar, com a detectiu, la xifra de presos. És amic dels delinqüents que atempten contra la propie-

guesa. S'ho fa de cínic i romàntic. Li agrada molt el bon menjar, tot perquè disposa d'una economia satisfeta. No viu a la intempèrie com jo, vull dir. És un home d'acció, però escèptic. Intenta lligar, però sempre que està a punt de fer alguna cosa, li passa qual-sevol desgràcia. Fuma bastant. Beu poc, però de qualitat. Com a professional, no té ideologia, encara que és un poc esquerranós. No té nòvia ni en vol: és un home lliure, i no va de putes perquè hi ha massa senyores pel món. És previngut i té flegma. Sol dir coses com aquesta: «A mesura que es perd el gust, l'estètica, la filosofia de menjar i de beure, la cultura degenera». Sense comentarís. També diu: «Qui no sap menjar ni beure, és a dir, qui no té la cultura suficient per distingir què menja i què beu, no sap fer l'amor». Ja em contaràs. Segons els altres és un personatge que no s'assembla gens a la gent del ram. Va comprovant constantment si és seguit o no, tot perquè ha tingut embolics entre nazis camuflats, cosmopolites soviètics, nord-americans que es punxen, princeses amb foc uterí i marcians d'historieta còmica. No li agrada la música clàssica. És amic de Pepe Carvalho i d'un altre que sempre duu una gorra de mariner, que li diuen Antoni Serra. La pèrdua de temps el posa nerviós, la inacció el neurotitzza. No s'escandalitza i li agrada el llobarro».

—Ja n'hi ha prou d'aquest color —féu tot arrabassant-me el paper. També he descobert el cercle informatiu i que a tu no et diuen Paco ni Boixader.

—Tots mentim en alguna ocasió —vaig adduir jo, mentre em subjectava el coll amb la mà dreta.

—¿I açò, qui m'ho paga? ¿Eliseu Climent? La sort que tu tens és que Ferran m'ha dit que és amic teu. Hi ha coses en què els xiquets no haurien d'entrar. Pira't dels meus punys, que encara no he penjat els guants del tot.

Ser detectiu és una manera de viure. Confirmar sospites, insistir, ser explícit i concís, fer les coses a la seua manera.

—Jo també he esbrinat una cosa, Butxana.

—¿Quina?, —i feu un gest minúscul.

—Mosqueiro i tu fumeu Càmel.

—¿I...?

—Però tu de gorra.

Total tres detectius, una detectiva —¿o detectivessa?— i quinze costelles trencades del colp. Són nous *Tirants* de la catalanitat, que s'ho fan amb un nou estil. Funcionen per ací. □

Pepe Carvalho, amic de Celso Mosqueiro, de la bòfia, i d'Antoni Serra, aquest, indocumentat i espes.

tar fixat per activitats sindicals a la universitat. Fuma en pipa i l'apassiona la música clàssica. Viu sol, no té cap relació estable: «un perdiguer no pot lligar-se gaire, perquè té la vida a l'encant», sol dir. Va malament de calés. Prefereix el te al whisky, i, les dones, se les mira de lluny. Elles ni el veuen. No és violent i diu que lluita contra la violència. És cert que l'han estovat més que no ell ha repartit llenya. I, sobretot, juga a saber-ho tot, vantant-se de tenir la clau que obre tots els panys. Una de les coses que no he pogut esbrinar encara és per què he acceptat treballar per vostè. Afortunadament, he descobert coses saboroses que m'han compensat la pèrdua de temps. Això, però, ja és una altra història».

L'informe de Lònia Guiu pel que fa a Toni Butxana contava que havia estat fet per l'observació femenina. Evidentment, el comportament de Butxa-

na és un dels més atractius per a una feminista. «Butxana no és un detectiu, és un protector de delinqüents que no ha encaixat el fracàs del matrimoni. Té una obsessiva preocupació per la forma física, ¿narcissisme? Va rebre la seva formació cultural de les màquines de jocs i escurabutxaques dels barris perifèrics: d'aquí, la seva intuïció. No té un duro, és poc analista i no vol inflar, com a detectiu, la xifra de presos. És amic dels delinqüents que atempten contra la propie-

ta privada perquè és un anarquista no homologat. La seva ideologia, però, és aquesta: allò que són pessetes és bo, si no, és dolent. Beu normal, fuma normal —de gorra— i no té massa èxit amb les dones, normal. No té nòvia perquè, sol dir, un detectiu ni té nòvia ni pot casar-se. És gran i musculós, ve de la boxa, un home d'acció molt visceral. No té manies. Té molt clar què és el que no vol i no té gens clar què vol. És, en definitiva, un masclista desllenguat, un protomascler».

Als vint dies, notícies de Butxana. Cara de pomes agres, musculatura nerviosa.

—Tinc això. —va dir.

—¿I el retard?

—No va ser tan fàcil, això. Mira-t'ho.

Vaig obrir el sobre sense llevar-li els ulls de les mans. «Celso Mosqueiro no és un detectiu, és de la bòfia portu-